

JOSEP AMETLLER

HIPÒTESIS DE LA DECADÈNCIA SOBRE EL FUTUR DE LA CULTURA CATALANA

la cultura catalana avui: estat de la qüestió

La cultura catalana ha estat, durant molts anys, una cultura que s'ha caracteritzat per la seva marginació política i, al mateix temps, per la manca de mitjans de distribució de masses. Lluny de l'Administració i dels pressupostos, la vida cultural catalana ha superat problemes de supervivència elementals gràcies, per un cantó, a la vitalitat de la llengua i de la tradició oral i també gràcies a l'existència d'un diguem-ne voluntariat cultural que ha treballat «per salvar-nos els mots». Al mateix temps, Catalunya ha comptat amb el suport i el prestigi d'alguns creadors d'anomenada internacional que han alimentat la molt necessària confiança en la seva pròpia capacitat. La combinació d'aquests tres elements ens ha permès com a catalans travessar el desert i arribar a l'oasi somiat de la democràcia i l'autonomia amb un bagatge cultural que podem considerar satisfactori. S'havia salvat el que és fonamental —la llengua, la consciència de la identitat nacional catalana i les parets mestres d'una futura estructura cultural— i, posats en aquest punt, només es tractava de desenvolupar lliurement els vells projectes de normalització cultural.

Paradoxalment, la somiada trobada entre la cultura catalana de la diguem-ne resistència i el marc estatutari i democràtic no ha estat, ni de bon tros, tan ràpida i feliç com s'esperava. La marginació política de la cultura catalana funcionava —ara ho veiem prou bé— com una mena de pantalla que ens impedia veure'n la complexitat actual i que concentrava la nostra atenció i els nostres esforços en la preservació del foc sagrat. Ara que aquesta flama sembla definitivament fora de perill i que podem, doncs, dirigir la nostra atenció a altres punts del paisatge, ens adonem sobtadament

d'unes novetats fonamentals que han ocorregut aquests darrers anys i que afecten notablement el nostre concepte tradicional de Catalunya com una cultura. El fet immigratori, per exemple, se'ns presenta ara sota una llum desconeguda. S'havia dit que el corrent migratori andalús cap Catalunya havia estat planificat amb l'objectiu polític d'ofegar dos possibles focus de subversió a Espanya: el representat pel nacionalisme català vençut i el que constituïa Andalusia amb la seva tradició de revoltes camperoles. Per part d'alguns, d'un signe ideològic com de l'altre, aquesta hipòtesi de treball s'havia acceptat tant com una mostra més de l'anticatalanisme radical del règim franquista i de la seva voluntat de destruir Catalunya atacant fins i tot les seves bases demogràfiques i idiomàtiques. Tot el que canviava la imatge de la Catalunya ideal era automàticament considerat com sortit dels laboratoris ideològics de la Secretaria General. La decadència de la CNT, per exemple, i el creixement de les Comissions Obreres també va merèixer l'anàlisi d'alguns ideòlegs importants del moment (Raimon Galí) com una prova més de la perversitat dels nostres victoriosos enemics. Fins a un cert punt, era ben natural i potser psicològicament necessari d'utilitzar aquesta mena de propaganda i aquesta si més no insuficient anàlisi del fet immigratori per continuar amb entusiasme la lluita per la recuperació de Catalunya. La democràcia, però, amb la seva inevitable dosi de lucidesa, ens obliga tanmateix ara a fer una nova anàlisi de la situació. L'encontre a Catalunya d'aquests dos col·lectius vençuts pel franquisme que eren el proletariat agrari andalús i la classe mitja nacionalista catalana no va ser, certament, planificat ni executat per cap estratègia de camisa blava. Fou un fenomen sòcio-econòmic inevitable que mai no sabrem si es fonamentava, com han

afirmat alguns, en una fonda afinitat d'aquests dos grans enemics del règim del general Franco.

evolució del fenomen migratori

De totes maneres, el que ara ens interessa és considerar objectivament quina ha estat l'evolució política del fenomen migratori i, per als nostres efectes, quina en serà la síntesi, units per un mateix règim agressor i reunits bàsicament per tota una corrua de circumstàncies econòmiques, socials i psicològiques. En primer lloc cal tenir com una dada positiva l'absència de lerrouxisme i de conflictes entre les dues comunitats lingüístiques. Malgrat que n'hi ha hagut certs intents ben coneguts (PSA a Catalunya, *Manifiesto de los 2.000* i altres), s'han imposat la prudència popular i també la de dos partits d'esquerra, el PSUC i el PSC, als quals segurament s'haurà de reconèixer algun dia l'esforç que han fet per encarrilar correctament el problema i les factures que en algun cas encara paguen. Això s'ha de dir o, més ben dit, s'ha de defensar en un moment que surten a la llum pública veus i moviments que proclamen inequívocament la seva voluntat de provocar un conflicte cultural a Catalunya entre la comunitat que parla en castellà i la que parla en català. Això vol dir que el problema no s'ha resolt del tot i que cal estar preparats, molt especialment ara que ha fracassat tan espectacularment l'operació reformista, per a nous intents de reescalfament del conflicte que, afortunadament, no es produí. Si en els primers temps de la transició democràtica foren certs intel·lectuals castellans i certs polítics meridionals els que buscaren beneficis en la provocació de conflictes artificials, aquesta vegada potser seran uns altres que tractaran d'encendre el foc amb les poques brases que queden al braser. El que compta, però —al marge d'operacions polítiques més o menys artificials i no gaire preocupants en aquest moment—, és la veritable evolució del problema de les dues comunitats a Catalunya.

Per començar, podem considerar dos fenòmens evidents i contradictoris. Existeix en amplis sectors de la població immigrada el que en podem dir una integració sense assimilació ni renúncia dels propis orígens culturals. Per un altre cantó, també sembla cert un retrocés d'aquest procés d'integració en certs sectors de la joventut castellanoparlant com a conseqüència, fonamentalment, de l'atur que els nega les condicions d'integració que tingueren els seus pares i de la nova cultura àudio-visual que tendeix a dissoldre, segons la seva lògica comercial, tot el que siguin signes diferencials, de la mena que siguin. Per als fonamentalistes de la cultura catalana, per als que no accepten de cap manera una Catalunya amb dues llengües, no cal dir que tots dos fets són radicalment negatius i justifiquen plenament la mobilització radical que preconitzen i desitgen. Per a altres escoles de pensament, es tracta de dos fets completament dife-

rents —l'un positiu, l'altre negatiu— que demostren clarament el que sempre ha estat molt clar des d'una perspectiva d'esquerra: que l'evolució cultural va molt lligada a l'economia i que la veritable integració de catalans d'origen i dels catalans d'adopció està lligada a una certa reforma social i econòmica que acabi —o si més no redueixi— les injustícies socials ben poc europees que encara pateix la nostra societat.

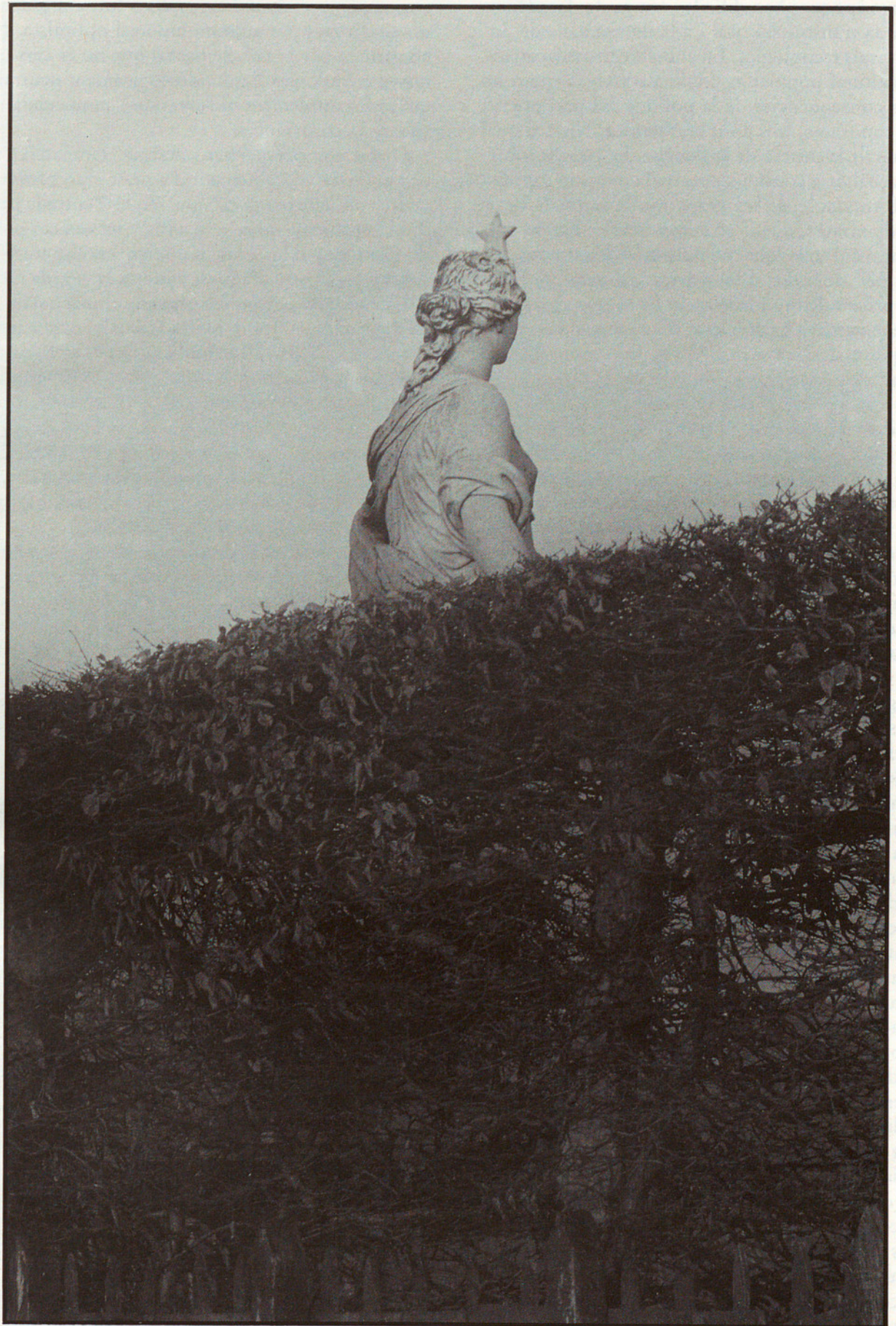
La integració sense assimilació és, segurament, tot el que es pot esperar i, al mateix temps, tot el que legítimament es pot exigir a un sector de població que, per dir-ho metafòricament, es vol sentir catalana però exactament de la Plana de Vic. Un sector de població que ha renunciat al retorn a la seva terra nadiua per allò que la pàtria no és tant la terra dels pares com la dels fills, però que, al mateix temps, sent la necessitat de recrear una nova identitat que respongui als seus orígens i a la seva nova situació social i cultural. Un fenomen com el de la Fira de Barberà del Vallès és, en aquest sentit, ben revelador d'aquesta nova identitat cultural que tracten de fer-se aquests nous catalans. Fan una fira d'abril que és un record i al mateix temps una crítica de la que van conèixer a la seva terra. Record de la seva cultura i de la seva manera de viure i crítica d'una estructura social que els negava l'entrada al recinte.

En canvi és molt preocupant la proliferació a Catalunya de *ghettos* de joves en què es detecta un retrocés en el procés de catalanització. Són *ghettos* de la generació de l'atur, de la droga i la televisió: tres factors convergents que treballen eficaçment per la destrucció de tot signe d'identitat i de diferenciació. A aquesta generació, exclosa en gran mesura del procés de producció, se li nega també, en el cas de Catalunya, la inculturació que, en circumstàncies en certa manera més greus, havien aconseguit els seus pares.

Una política cultural catalana que vulgui treballar amb una certa perspectiva històrica s'ha de plantejar seriosament el problema de la immigració a partir d'aquestes dues evidències: en primer lloc, no es pot reconstruir la societat i la cultura catalanes segons els models anteriors a un fet d'aquesta importància històrica. No cal dir que el reconeixement d'aquesta realitat no implica pas la renúncia a una política de normalització del català, que avui no és rebutjada per cap sector social i que respon a la necessitat de compensar tots els prejudicis que ha sofert la nostra cultura i la nostra llengua en els anys de la dictadura. En segon lloc, s'hauria de dedicar una especial atenció als sectors joves que pateixen el problema de l'atur que, com ja hem dit, també comporta conseqüències negatives per al procés de normalització del català.

la cultura catalana i l'analfabetisme televisiu

Sense el suport de l'Estat, sense Universitat i sense mitjans de comunicació de masses, la cultura catalana

VERSAILLES 1976

ha superat èpoques ben difícils i temps de decadència gràcies a la transmissió oral i a la inexistència de poders culturals tecnològics. En aquelles circumstàncies, la vida cultural popular es conservava viva i quasi no patia las conseqüències de la política cultural oficial. Aquest panorama, fins a un cert punt idíl·lic i al qual hem d'agrair la puresa de la llengua, ha estat terriblement trasbalsat a conseqüència de la irrupció rapidíssima i formidable de les grans multinacionals de la cultura de masses, que destrueixen sense misericòrdia les petites cultures que no tenen, evidentment, els mitjans per dotar-se d'indústries culturals pròpies. Aquest procés de mundialització de la cultura, que va iniciar el cinema, s'ha accelerat d'una manera espectacular aquests darrers anys amb resultats que, cada vegada amb més unanimitat, són qualificats de desastrosos pels experts en sociologia de la cultura. Les noves generacions perden en proporcions esgarrifoses el costum de la lectura i, en general, tots els hàbits de consum cultural que es practiquen a les nacions cultes occidentals. Els estudis fets pels organismes internacionals i per les institucions competents ens parlen d'una davallada important en els nivells mitjans de la població escolar, i això pot obligar fins i tot a una reforma a la baixa dels programes escolars, massa exigents, segons sembla, per a les generacions educades en el consum de productes àudio-visuals. Una vegada més, la tecnologia s'ha avançat a la reflexió sobre la tecnologia i, també una vegada més, s'han imposat novetats a la societat sense preveure'n les conseqüències socials i de tota mena que se'n segueixen.

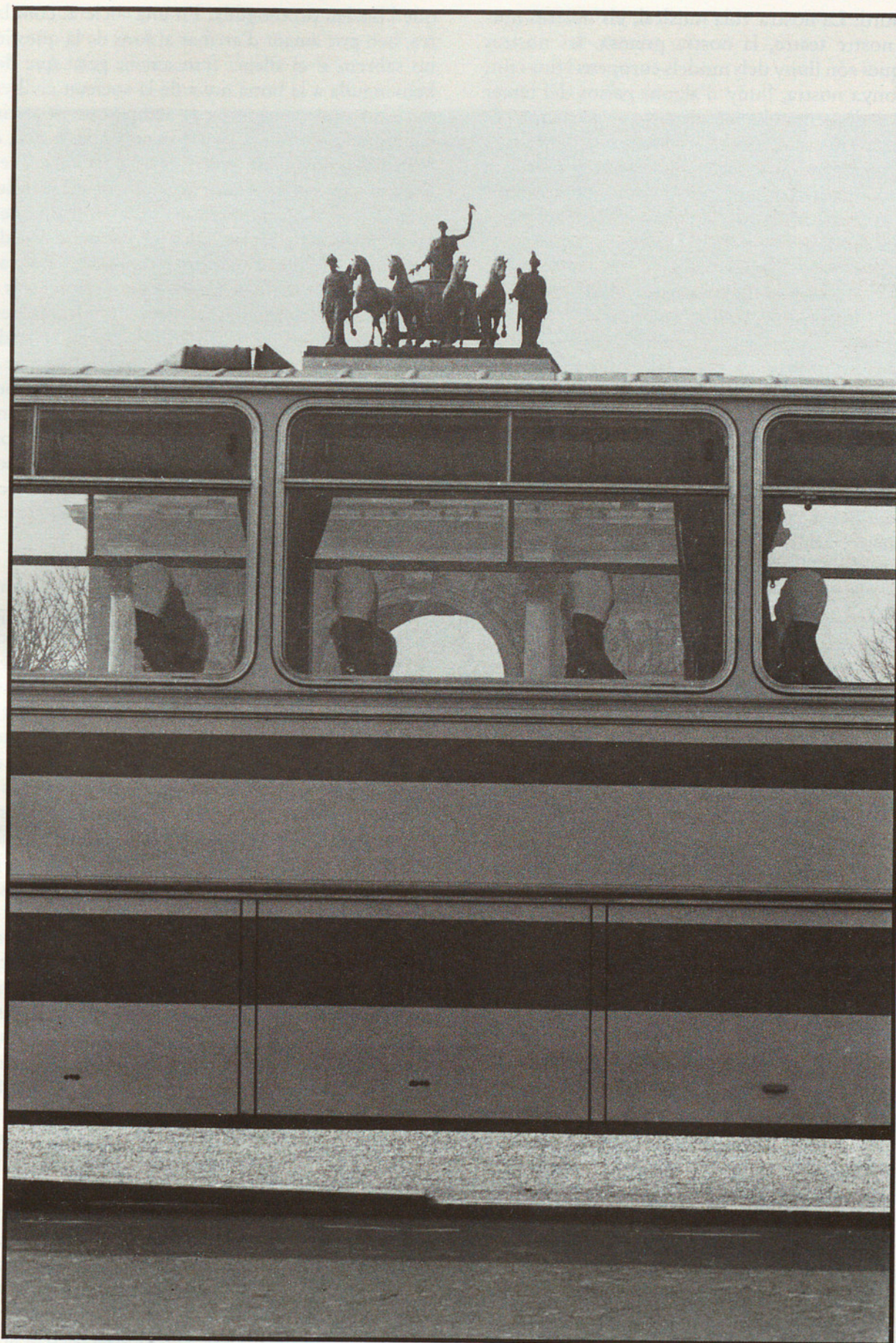
En altres temps —quan els canvis eren molt menys importants i molt més espaiats en el temps—, la societat podia perfectament fer la necessària tasca de síntesi entre la tradició i el progrés. Però aquesta higiènica operació ja no es pot fer en un moment en què els ritmes de canvi cultural han adquirit grans velocitats. Tampoc no sembla, per altre cantó, que hi haigui hagut gaire interès per part dels promotors dels nous negocis culturals a investigar les conseqüències d'aquestes importantíssimes alteracions de la vida dels pobles. La civilització publicitària que vivim i patim i que obliga fins i tot el president dels Estats Units a sotmetre's a les condicions de les empreses patrocinadores d'actes considerats patriòtics (el cas del centenari de l'estàtua de la Llibertat, «Miss Liberty», n'és un bon exemple) ha estat edificada sense cap mena d'anàlisi, de crítica ni, òbviament, d'autocrítica. Les televisions privades, que es caracteritzen arreu del món pels seus ínfims nivells culturals i de qualitat artística, ens són imposades pels mercaders de sempre en nom de la llibertat... de lucre. Una certa ingenuïtat progressista ha estat còmplice d'aquesta decadència cultural que comença a imposar-se a tot l'Occident. S'ha considerat que el progrés tècnic sempre és excel·lent per naturalesa i que, en tot cas, porta en ell mateix la capacitat de

correcció necessària. Els resultats fins ara aconseguits no confirmen pas aquesta hipòtesi optimista. I no la confirmen per la raó elemental que no és cert que les noves tecnologies siguin ideològicament neutrals. Estan indiscutiblement al servei de l'anomenada indústria de la consciència.

Des d'una perspectiva catalana, tanmateix, el que ens importa veritablement d'aquest gran problema és veure com una petita cultura —que d'entrada pateix el doble problema de la seva antiga persecució política i de l'impacte d'un gran fenomen migratori— pot sobreviure dintre d'aquest marc cada vegada més universal que defineixen les grans multinacionals culturals occidentals. Josep Maria Castellet explicava no fa pas gaire que fins i tot una cultura com la castellana —amb ampli suport demogràfic— pateix aquest colonialisme ideològic. Avui, deia en Castellet, el castellà concretament i la cultura castellana en general no són uns productors autònoms que ens imposin els seus productes, sinó, molt sovint, simples intermediaris entre la cultura anglosaxona hegemònica i les petites entitats nacionals, com Catalunya.

La mundialització de la cultura i el seu control des dels grans centres de producció presenta dos aspectes essencials: el fet polític evident de la concentració de la cultura de masses en molt poques mans de signe ideològic molt concret i la substitució dels vells modes culturals pels quals es defineix la tecnologia àudio-visual. Tots dos fets són preocupants i tots dos posen en perill la continuïtat de la cultura catalana, com no han deixat de remarcar darrerament molts experts en matèria cultural. La relativa —i esperem que reversible— decadència d'Europa es manifesta també en la incapacitat d'articular una resposta forta a aquest aspecte del poder dels Estats Units. Només França, segurament, durant el govern dels socialistes i per mitjà del ministeri de Jack Lang, ha aixecat la veu d'alerta i ha posat en marxa una política cultural prou ben articulada fins al punt d'obligar la dreta a no desfer —com era el seu projecte inicial— el programa cultural esmentat. En altres països europeus, la manca d'una voluntat política de fer i defensar una cultura europea autònoma no significa, d'altra banda, el triomf definitiu de la cultura nord-americana. La realitat cultural de molts països europeus encara és prou forta i la sensibilitat popular prou diferenciada per conservar les velles tradicions culturals o promoure productes culturals amb personalitat pròpia.

El problema, en canvi, presenta caires dramàtics en el cas de les petites cultures, com la catalana, que, tot just sortides de la nit de la dictadura, es troben amb aquest repte inesperat i formidable. Cal tenir també en consideració que, per molt que alguns sectors ens vulguin comparar amb els suïssos, la realitat és que els paràmetres que defineixen la nostra vida cultural no són pas, en absolut, comparables amb els habituals als paï-

PARIS 1977

sos del nord. La nostra vida musical, els nostres museus, el nostre teatre, la nostra premsa, les nostres biblioteques són lluny dels models europeus i fins i tot, per vergonya nostra, lluny d'alguns països del tercer món que dediquen molts més diners que no pas nosaltres a l'educació i la cultura. Els dèficits que patim són, doncs, francament molt greus; els reptes, gegantins, i —el que dramatitza encara més la situació— el temps de què disposem, molt poc, si volem conservar viva la cultura catalana.

la feblesa de la societat civil davant el repte cultural

Catalunya, segurament la realitat nacional sense Estat més important d'Europa, ha mantingut la seva identitat cultural, com ja hem assenyalat, gràcies al voluntarisme d'unes minories i a la força de la transmissió oral. A aquests factors, cal afegir-hi l'acció d'una classe dirigent burgesa que es va responsabilitzar, fins a un cert punt, de la vida cultural catalana. El fruit d'aquest esperit és davant els nostres ulls i forma una part molt important del nostre patrimoni artístic. Aquesta empenta cultural de la classe dirigent catalana sembla que es va perdre, com tantes altres coses, amb la desfeta de 1939. En la mesura que aquesta classe dirigent donà suport al vencedor, en la mesura que també fou vençuda i, probablement a causa de les dificultats insalvables en aquells moments per organitzar-se de bell nou com a classe amb vocació política i social, la burgesia catalana deixa de ser, com a classe dirigent catalana, i es tanca en els seus afers privats. Ernest Lluch va demostrar fa anys, aquesta diguem-ne dimissió o feblesa de les classes altes catalanes en un article a *Serra d'Or*, on comparava l'aportació del sector social esmentat a la Universitat de Navarra, per un cantó, i a l'Òmnium Cultural, per l'altre. Una comparació definitivament escandalosa. Mentre l'aportació catalana a la Universitat de l'Opus Dei es pot calcular en milers de milions, el paper fet per aquesta mateixa classe en la promoció de la cultura catalana que en aquells temps quasi monopolitzava l'Òmnium resulta purament simbòlic.

La democràcia i la restauració de la Generalitat no sembla que hagin mogut la nostra burgesia a canviar d'actitud. Continua essent una classe passiva que només surt a la llum pública per defensar els seus interessos, certament legítims, però sense ambicions culturals ni polítiques.

En un determinat moment de la transició, certs grups intel·lectuals catalans van llançar a la circulació, ben abonats per certs mitjans de comunicació, el concepte de «societat civil» com a solució definitiva dels problemes de la cultura catalana. La veritat és que l'esmentada campanya sobre les excel·lències de la societat civil esdevingué un patètic foc d'encenalls i que ben aviat fou retirada de la circulació pels mateixos

que l'havien promoguda. En una societat com la nostra, ben poc amant d'arribar al fons de la qüestió, mai no sabrem si el silenci francament gelat que donà la benvinguda a la bona nova de la societat civil era degut que aquesta senyora fa temps que no estiuja a Catalunya, perquè és morta i enterrada, o que, entretinguda en coses més divertides, va decidir no respondre a les apassionades sol·licituds que li feien des dels grans diaris de Catalunya. Resolta en forma negativa la campanya de la «societat civil» pel procediment habitual del silenci administratiu, ningú no va tenir humor ni voluntat per treure les conseqüències oportunes de l'afer. Tanmateix, potser valdria la pena reflexionar una mica sobre la *débâcle* de la crida a la societat civil catalana. Es podria aventurar, per exemple, que aquesta societat civil adormida no té per costum respondre les cartes que li envien els anomenats intel·lectuals; que espera —pacientment— propostes més serioses provinents de gent una mica més solvent, tant des del punt de vista econòmic com des del punt de vista polític.

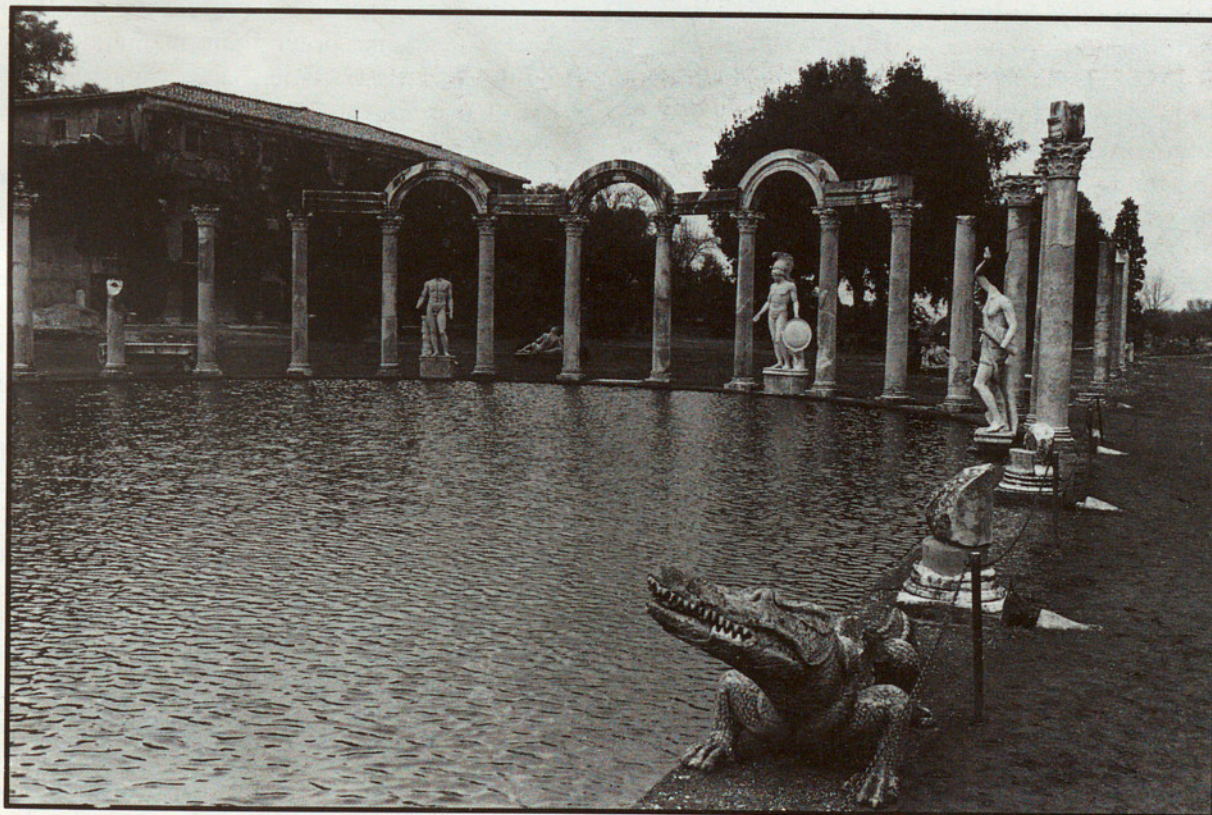
els silencis de la «societat civil»

Si això fos cert, voldria dir, com diuen alguns propietaris de llengua verinosa, que els veritables poders de Catalunya no volen de cap manera la competència d'una societat civil catalana que faria ombra al poder únic que es vol aixecar a Catalunya i que es precipita en el binomi Generalitat-hegemònica i partit-hegemònic. Una altra possible interpretació d'aquest inquietant silenci de la desitjada «societat civil» seria de considerar que, veritablement, el que resta de la societat civil catalana no se sent en forma per presentar-se en aquesta espectacular *rentrée* a què la convidaven els seus admiradors més apassionats i que, en aquestes circumstàncies, prefereix l'elegància de l'anonimat més que no pas les prestacions prematures en societat. En tot cas, cal concloure que la societat civil catalana no s'ha presentat al *rendez-vous* a què la cridaven certs intel·lectuals, de la mateixa manera que tampoc no es va presentar en l'ocasió solemne de la restauració de la democràcia i de la Generalitat. La medicina legal acostuma a ser molt escrupolosa i demana tota mena de proves per signar un certificat de defunció, però des d'unes perspectives una mica més casolanes fa temps que no es compta amb aquesta dama tan retirada de la vida mundana des de la victòria del general Franco.

A partir d'aquesta lamentable manca de puntualitat per part de la senyora «societat civil catalana», el poble de Catalunya —que és el que ens resta, encara que tingui el vici de parlar en castellà— s'haurà de preguntar què és el que vol fer i què és el que espera dels molt honorables poders que el governen. Per aquest cantó, la veritat és que tampoc no ens arriben gaire bones notícies. Diuen, el supervivents de la derrota,

ITALIA. VILLA ADRIANA. 1970

VILLA ADRIANA. ROMA. 1970

que, temps era temps, a Catalunya hi havia un formidable moviment popular perfectament capaç d'oferir una alternativa cultural —ultra naturalment la revolucionària— als plantejaments oficials promoguts des de Barcelona. En els darrers anys del franquisme, molts van creure que una nova versió d'aquell llegendari moviment animat per la CNT estava a punt de manifestar-se davant la societat catalana, acollit aquesta vegada pels no menys llegendaris PSUC i Comissions Obreres, que, en la seva maternal determinació de ser el partit nacional popular de Catalunya, oferia aixopluc tant als rectors progressistes com als fills idealistes/oportunistes de la burgesia catalana. Per un moment (indubtablement històric) va semblar que, amb la punta dels dits, es tocava, el definitivament inassolible model del Partit Comunista Italià. Catalunya podria ser perfectament l'Emilia-Romagna espanyola i oferir, sobre aquesta roca, un model creïble i popular de nova cultura. No cal pas ara insistir gaire ni en l'exercici de la nostàlgia ni tampoc en el no menys saborós de la crueltat. De la mateixa manera que la societat civil catalana no s'ha dignat a presentar-se a la seva cita amb la democràcia, l'autonomia i Europa, la possibilitat d'una diguem-ne cultura d'esquerres s'ha esvaït per molt de temps. Els historiadors-testamentaris s'encarregaran un dia d'explicar a les generacions venidores les raons d'aquesta doble catàstrofe i d'altres naufragis la causa dels quals és prohibit de conèixer a les generacions no feliçment vivents, com és el cas de la Banca Catalana i d'altres.

Sense els seus dos padrins anunciats —la societat civil i el moviment popular— la cultura catalana s'haurà d'armar de valor per albirar la possibilitat-resignació de signar capitulacions amb un tercer pretendent mai convidat a taula fins ara: els anomenats poders públics: Generalitat, Diputacions i *tutti quanti*. En una paraula: el pacte cultural.

la darrera alternativa cultural per a Catalunya: el pacte cultural

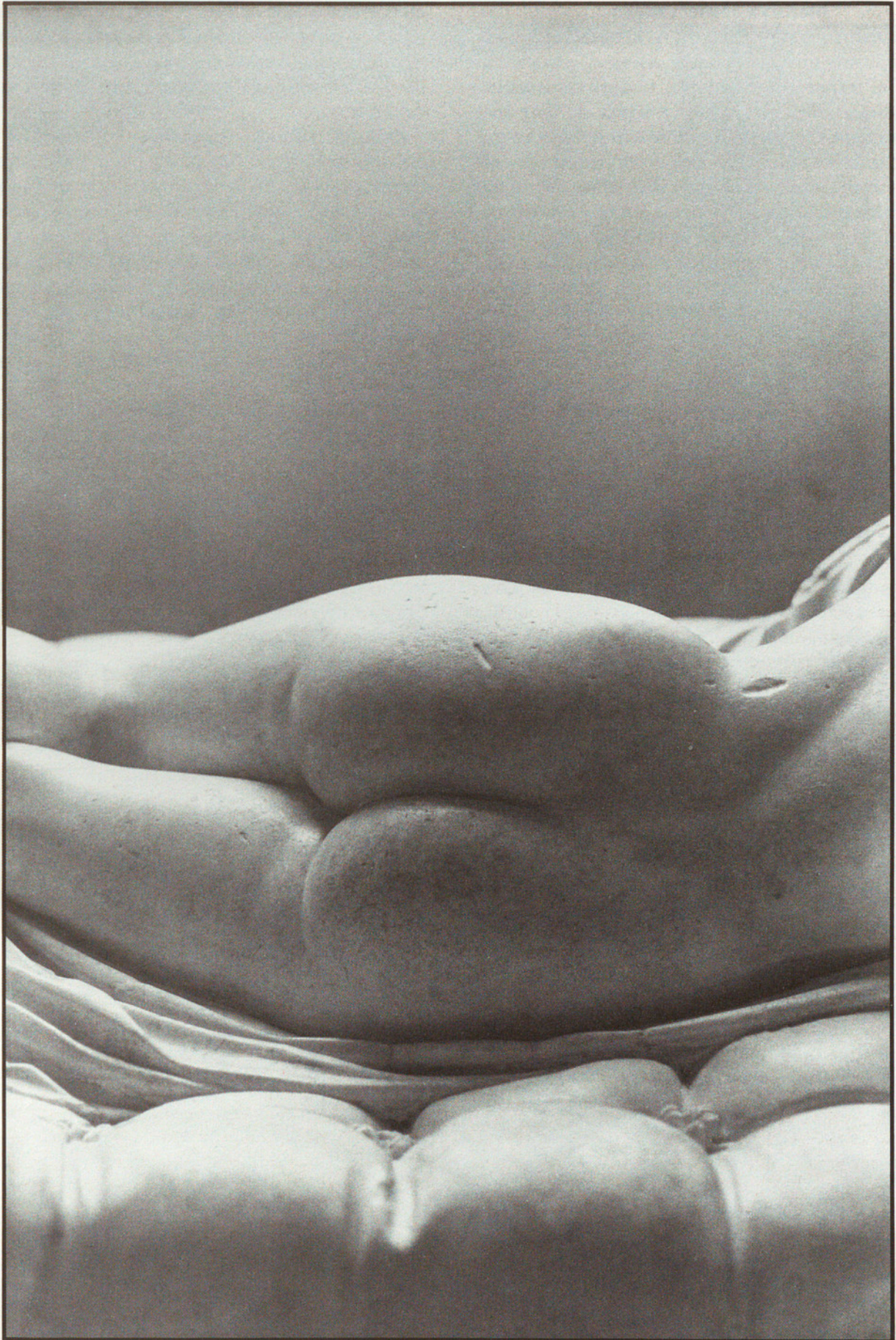
La política cultural catalana s'ha de fonamentar —com d'alguna manera hem intentat demostrar— en la constatació de certs fets elementals que obliguen molts a l'hora de definir el que hauria de ser la cultura a Catalunya si volem que d'aquesta realitat se'n parli en un futur no gaire llunyà: el fet de la immigració com a determinant d'una nova estructura social i cultural per a Catalunya; la poderosa influència de les grans multinacionals de la cultura, amb el seu menyspreu habitual per tota mena de fets diferencials de la mena que siguin; la decadència perillosa dels vells models culturals de signe humanístic i literari com a conseqüència de la utilització no racional dels nous mitjans de comunicació tecnològica; la crisi de la societat civil catalana per raons històriques, econòmiques i polítiques, que es resumeixen, en definitiva, en

la coneguda incapacitat de Catalunya per ser protagonista de la seva pròpia història i de la d'Espanya; la crisi del moviment obrer i, en general, del moviment associacionista que hauria d'haver estat la columna vertebral d'una certa cultura nacional popular catalana; i en darrer terme, però no pas per raons d'importància objectiva, la petitesa del mercat cultural català, que fa impossible qualsevol aventura cultural d'una certa volada que no estigui protegida per l'administració pública; un mercat cultural molt feble —tant des del punt de vista de la producció com des de la perspectiva del consum— que convida perillosament que les grans empreses culturals de fora de Catalunya considerin seriosament la possibilitat d'introduir-se en el mercat català com ja ha succeït en certs sectors veritablement importants de la cultura catalana. Finalment, hi podem afegir la no per prou coneguda menys greu manca d'elementals infraestructures culturals.

Aquest panorama, veritablement anguniós, que és el natural de tota política cultural catalana, es complica definitivament si considerem el fet que a Catalunya les principals institucions que tenen alguna cosa a fer en el camp de la cultura no han definit encara adequadament la coordinació de les seves competències respectives i que per raons polítiques evidents no sembla pas gens fàcil que es pugui definir a Catalunya una política cultural que, a partir dels fets comentats en aquest treball, tracti de donar resposta a les demandes mínimes que la societat catalana presenta a les seves diferents administracions. No cal dir que això planteja un problema previ i ampliament debatut arreu d'Europa: la conveniència, la capacitat i la legitimitat de promoure cultura des de les instàncies polítiques.

És aquesta una vella polèmica que es renova constantment a mesura que nous elements es fan presents en el debat. Periòdicament alguns intel·lectuals signen manifestos contra l'existència dels ministeris de cultura. Les forces polítiques de dreta acostumen a practicar, tan bon punt recuperen el poder, un esport a què són especialment afeccionades; suprimir el ministeri de Cultura.

Es comprèn perfectament si considerem que, de ministeris de cultura, la dreta, en certa manera, en té força, que li donen els naturals beneficis econòmics i culturals que de cap manera no pot aconseguir des d'una departament oficial sotmès sempre, malgrat tot, a certs criteris elementals d'objectivitat i de servei públic. L'esquerra, per part seva, fidel a les seves tradicions i també a les seves necessitats, acostuma a ser partidària del ministeri de cultura i a vegades fa —com en el cas dels socialistes a França i dels comunistes a l'Ajuntament de Roma— veritables esforços per renovar la cultura i posar-la en la mesura possible al servei de les majories.

PARIS LOUVRE, 1977

ofensiva conservadora

Actualment assistim arreu del món occidental a una impressionant ofensiva conservadora i ultraliberal que, en el terreny de la cultura, té dues característiques bàsiques. Per un cantó, es tracta de despullar definitivament l'Estat i l'administració pública en general de totes les competències que en matèria de cultura han anat acumulant als llarg dels temps. En segon lloc, sembla evident que estem en presència d'una veritable contrarevolució cultural que tracta d'una manera força barroera de restaurar en el poder velles ideologies i mitologies que semblaven definitivament superades. Podríem resumir aquesta campanya ideològica de la dreta tot dient que el laïcisme —amb tot el que comporta de llibertat de pensament, de pluralisme ideològic, religió i moral i de preeminència dels valors de la racionalitat i l'humanisme va essent ferotgement combatut i fins foragitat de la cultura occidental. Al costat d'aquesta batalla ideològica, que porten a terme a *tambour battant* les majories morals occidentals, també assistim a la progressiva marginació de la cultura i a la instauració d'un model de cultura com és el cas nord-americà, centrat en els valors tecnològics i amb un comportament gravíssim d'autèntic analfabetisme des de la perspectiva de la cultura diguem-ne humanística. Fins i tot les élites socials i culturals resulten víctimes d'aquest procés general de canvi cultural. No cal dir —o potser sí que cal, pels

que pensen que la cultura és una realitat separada de la vida— que fenòmens com l'increment de la criminalitat, de les toxicomanies, de la violència i de les malalties mentals responen perfectament a aquest nou model cultural.

Com és natural, a Catalunya aquest debat encara està per començar. Ningú no parla d'aquestes qüestions, que omplen les pàgines de la millor premsa occidental. La vida cultural catalana s'ha provincialitzat extraordinàriament aquests darrers anys i tot sembla reduir-se a l'avorrida batalla entre Madrid i Barcelona i entre convergents i socialistes. Tanmateix, considerem que de cap manera no es pot iniciar una operació d'una certa ambició —com el pacte cultural— sense tenir en compte tots els condicionants que hi entren en joc.

No és possible un veritable pacte cultural entre les diferents forces polítiques catalanes sense una voluntat clara de considerar la cultura com un «domini reservat» al marge dels interessos immediats dels partits polítics i, al mateix temps, obert als veritables protagonistes de la vida cultural, que són, evidentment, els creadors de cultura, per un cantó, i el poble, per l'altre, que ha de manifestar clarament —a partir de les opcions diverses que se li ofereixin— quin és el tipus de cultura que necessita i prefereix.

JOSEP AMETLLER
Periodista

MILAN 1970